

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินกระบวนการและผลผลิตหลักสูตรทักษะชีวิต สำหรับพนักงานขายบริการในสถานประกอบการกลางคืน ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด จาก เอกสาร ตำรา วารสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอสาระสำคัญตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. พนักงานขายบริการในสถานประกอบการกลางคืน
2. หลักสูตรทักษะชีวิต
3. การประเมินโครงการ โดยอิง CIPP MODEL

1. พนักงานขายบริการในสถานประกอบการกลางคืน

พนักงานขายบริการ หมายถึง พนักงานชายที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ในบาร์ เกย์หรือในสถานนวดแผนโบราณทั้งแบบเช่าชั่วคราวและค้างคืน ชัยวัฒน์ พุ่มประจำ (2540) ได้ศึกษาพบว่าสถานที่ที่มีการขายบริการมักอยู่ตาม บาร์เกย์ ผับ คอกเทลเล้าจ์ บาร์โชว์ และไนท์คลับ โดยลูกค้ามีเฉพาะเพศชาย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (ชาญยุทธ มั่งคั่ง , 2542)ซึ่งสอดคล้องกับการกล่าวของ กิรติกันต์ ในวารสารสาละวิน โปสต์ (ฉบับที่26 พ.ศ 2548)ที่ว่า กลุ่มลูกค้าหลักที่มีใช้บริการมีทั้งกลุ่มคนไทยและกลุ่มต่างชาติ กลุ่มต่างชาติจะรวมถึงแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฮองกง เกาหลี แต่ความเป็นจริงในปัจจุบัน ลูกค้าที่มาใช้บริการจะมีทั้งชายและหญิง สำหรับชายขายบริการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายที่ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงเท่านั้น ซึ่งจากวารสารสาละวิน โปสต์ (ฉบับที่26 พ.ศ 2548)กล่าวไว้ว่าชายขายบริการเหล่านี้ บางคนมีลูกมีภรรยาอยู่แล้ว บางคนยังซื้อบริการผู้หญิง หรือบางคนมีแฟนเป็นผู้หญิง ซึ่งลักษณะนี้เป็นข้อบ่งบอกว่าชายขายบริการเป็นชายที่รักต่างเพศ มีส่วนน้อยที่เป็นผู้ชายที่รักชาย(เกย์) ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ (2540) อ่างใน ชาญยุทธ มั่งคั่ง พบว่าพฤติกรรมทางเพศของชายบริการนอกเหนือจากการมีเพศสัมพันธ์กับเพศหญิงแล้ว ยังชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายด้วยกันอีกด้วย การขายบริการทางเพศเมื่ออดีตจะเห็นเฉพาะหญิงขายบริการ แต่ปัจจุบันจะมีชายขายบริการมากขึ้น รักฉันทน์ ชัยชมพู (2543) กล่าวไว้ว่า ค่านิยมทางเพศของคนไทยยังมีส่วนผลักดันให้ผู้ชาย

เข้าสู่อาชีพขายบริการได้ง่ายขึ้น กล่าวคือ สังคมและวัฒนธรรมไทยได้ให้ค่านิยมที่ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานได้โดยไม่ถูกติฉินนินทา เพราะถือว่าเป็นประสบการณ์ของผู้ชาย

จากการศึกษาของ ประกอบ ศรีวิจนะ (2537) พบว่า ชายขายบริการส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับเพื่อน โดยการเช่าอพาร์ทเมนท์ แพลต บ้าน หรือหอพักอยู่ และส่วนใหญ่จะทำงานขายบริการเพียงอย่างเดียวไม่มีอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วย คิดเป็นจำนวนร้อยละ 84 โดยใช้เวลากลางตอนกลางวันนอนพักผ่อน ส่วนที่เหลือมีอาชีพที่ควบคู่ไปกับการขายบริการ อาชีพส่วนใหญ่คือเรียนหนังสือ เช่น เรียนภาษา เรียนมัธยมของการศึกษานอกโรงเรียน หรือเรียนในมหาวิทยาลัยเปิด บางส่วนทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ข้าราชการและค้าขาย การเข้ามาทำงานขายบริการ สิ่งสำคัญที่ รักฉันท ชัยชมพู (2543) กล่าวไว้ คือ ภูมิหลังที่เหมือนกันก่อนเข้าสู่กระบวนการขายบริการ มีปัจจัยที่ผลักดันให้บุคคลเลือกการกระทำที่เบี่ยงเบนก็คือ ผู้ชายเหล่านี้เผชิญกับสถานการณ์ที่วิกฤตทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นแรงผลักดันอย่างมหาศาล ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ ประกอบ ศรีวิจนะ (2537) ว่าปัญหาที่สำคัญอีกอันหนึ่งที่ทำให้ต้องเข้ามาประกอบอาชีพขายบริการ คือ ความยากจน สังคมปัจจุบันให้ค่านิยมกับวัตถุสูง โดยให้การยกย่องนับถือบุคคลที่มีทรัพย์สินเงินทองเป็นจำนวนมาก และมีปัจจัยเสริมที่สำคัญคือ เป็นงานเบา ได้ผลตอบแทนสูงตรงกับความต้องการของวัยรุ่น และมีผลการศึกษาของ สิริชัย วงษ์สาริตศาสตร์ (2523) อังใน ชาญ ยุทธ มั่งคั่ง มาสนับสนุนผลการศึกษาของ ประกอบ ศรีวิจนะ ซึ่งการศึกษาพบว่า สาเหตุของการประกอบอาชีพของชายขายบริการ เนื่องจากความต้องการเงินเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ต้องการเงินเพื่อส่งเสียครอบครัว การว่างงาน จะเห็นได้ว่าสาเหตุของการเข้ามาประกอบอาชีพขายบริการส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ชายเหล่านั้นตัดสินใจเข้ามาทำงานขายบริการ และการเข้ามาขายบริการส่วนใหญ่ขายบริการด้วยความสมัครใจ และจากการชักชวนของเพื่อนๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประกอบ ศรีวิจนะ (2537) พบว่าชายบริการส่วนใหญ่มาทำงานด้วยความสมัครใจ โดยการแนะนำของเพื่อนที่เคยมีประสบการณ์เป็นชายขายบริการมาก่อน ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ขายบริการจะปิดบังทางครอบครัว

จากการศึกษาของ โชคชัย ปรีชาหาญ (2540) พบว่าชายที่ขายบริการส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 17 – 25 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พยนต์ หาญผดุงกิจ และมโนธรรม ไทยแท้ (2529) ได้ศึกษาถึงสถานภาพทางสังคมและพฤติกรรมทางเพศของชายขายบริการในสถานบริการในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ซึ่งจัดเป็นวัยอยู่ในระยะเจริญพันธุ์ เพราะลักษณะอาชีพต้องใช้สรีระภาพของร่างกายประกอบอาชีพ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้มีกลุ่มชายรักชายเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีกลุ่มชายรักชายเพิ่มมากขึ้น ความต้องการมีเพศสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกันก็มีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีชายขายบริการเพิ่มมากขึ้นไป

ด้วยในสังคมไทย เมื่อมีการขายบริการทางเพศมากขึ้น กลุ่มขายบริการจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการดำเนินชีวิตของตนเองและหน่วยงานที่ต้องให้การดูแลก็ต้องเป็นหน่วยงานที่ให้การยอมรับต่อกลุ่มดังกล่าว

2. หลักสูตรทักษะชีวิต

ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO)(1994) ที่ได้กล่าวถึง “ทักษะชีวิต” ว่าเป็นความสามารถทางสังคม ความคิดอ่าน ความพยายามเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ของตนกับผู้อื่น สิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จให้สามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์วิกฤตที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตลอดจนเป็นความสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพของบุคคลและชุมชนด้วยการสอนทักษะชีวิตมีความครอบคลุมทุกแง่มุมแบบเบ็ดเสร็จ และสิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษคือทักษะชีวิตที่เป็นแกน (Core life skill) หรือทักษะชีวิตพื้นฐาน (Fundamental life skill) ซึ่งจะต้องจัดให้มีการสอนให้สัมพันธ์กับการนำไปประยุกต์เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการโดยจัดการสอนได้หลายๆลักษณะ ดังนี้

- หากเป็นการสอนที่มีความต่อเนื่องซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ (Spiral curriculum) มักจะเป็นการสอนทักษะชีวิตในระดับเบื้องต้น ซึ่งจะเนื้อหาที่จะเป็นส่วนประกอบในการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการในอนาคตและกระตุ้นให้เกิดทักษะชีวิตต่อไป

- โปรแกรมการให้ทักษะชีวิต (Life skill education) จะต้องเป็นโปรแกรมการสอนที่มีการวางแผนอย่างดี มีความเป็นระบบในการเรียนแรกๆ จะต้องออกแบบเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนทักษะชีวิตในครั้งต่อไป

- เพื่อให้การเรียนการสอนทักษะชีวิตประสบความสำเร็จ ควรต้องสอนทักษะชีวิตโดยสอนร่วมกับอย่างอื่น

- การสอนทักษะชีวิตควรสอนเมื่อมีเวลาหรือโอกาสที่เหมาะสม

- การสอนทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างจากโปรแกรมการให้ทักษะชีวิต (Life skill education program) ก็จะสอนเฉพาะทักษะชีวิตบางอย่างที่เหมาะสมกับการได้รับประสบการณ์ต่างๆก่อนที่จะพัฒนาการสอนไปในทิศทางที่เป็นลักษณะเบ็ดเสร็จ (Comprehensive)

- โปรแกรมการสอนทักษะชีวิต (Life skill program) ควรจะต้องมีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นในปรัชญาทักษะชีวิต (Life skill) รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย

- การเสริมสร้างทักษะชีวิตตามความหมายของประเสริฐ ต้นสกุลและคณะ อ่างใน ธรรมนูญ เชื่อไทย (2541) หมายถึง การอบรมและฝึกฝนให้เยาวชนเข้าใจ และมีความชำนาญ

ในการใช้ทักษะชีวิตแกน (Core Life skill) ที่สำคัญจำนวนหนึ่ง ประกอบกันเป็นกระบวนการ แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆแล้วยังได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตอีกว่า คือ ความสามารถ และความชำนาญในการประเมินและวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาทาง พฤติกรรมและสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างถูกต้อง

แม้ว่าโดยธรรมชาติของทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมแต่ใน ภาพรวมจะพบว่า มีทักษะชีวิต อยู่ 10 ประการ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision Making – Problem Solving)
2. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล (Creative Thinking - Critical Thinking)
3. ทักษะการสื่อสารและทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Communication Skill - Interpersonal Skill)
4. การเผชิญต่อภาวะอารมณ์และการเผชิญต่อความเครียด (Coping with emotions - coping with stressors)
5. การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง – ความเข้าใจ ในความเป็นธรรมชาติของสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง (Self awareness – Empathy)

วัตถุประสงค์ของการสอนทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อ่างใน คู่มือวิทยากรฝึกอบรมเรื่อง การสอนเจตคติและทักษะชีวิตเพื่อป้องกันโรคเอดส์ จัดทำโดย กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงศึกษาธิการ, กระทรวงกลาโหมและภาคเอกชน. (2528) ได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของการ สอนทักษะชีวิตว่า

1. ให้ผู้เรียนมีทักษะในการปฏิเสธ
 2. ให้ผู้เรียนมีทักษะในการหาทางออก
- ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะจะเป็นทักษะการสื่อสาร

หลักและวิธีการสอนทักษะชีวิต

จากความหมายของทักษะชีวิตศึกษาและการเสริมสร้างทักษะชีวิตจึงพอกกล่าวโดยสรุป ได้ว่า การสอนทักษะชีวิตหรือการเสริมสร้างทักษะชีวิตจึงหมายถึงการกระทำหรือการจัด สถานการณ์หรือกิจกรรมให้บุคคลได้มีการเรียนรู้ฝึกฝนในการใช้ทักษะชีวิตที่เป็นแกน (Core Life skill) เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญสามารถนำไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิด

การมีสุขภาพและพัฒนาการที่ดี ในการสอนทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือ “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” ซึ่งอาจจำแนกออกเป็น “การสอนเจตคติ” และ “การสอนทักษะ” ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนจะได้รับการฝึกความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และความคิดสร้างสรรค์

ความคาดหวังจากการสอนทักษะชีวิต

การสอนหรือการฝึกพัฒนาทักษะชีวิต จะทำให้บุคคลมีศักยภาพในตนเองและสังคมเพิ่มมากขึ้น เช่น การมีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self confidence) การรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน (Self esteem) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Interpersonal Relationship) มีความสามารถในตน (Self Empowerment) และประการสำคัญคือสามารถพัฒนาทักษะที่มีความซับซ้อน (Complex skills) หลายๆ ทักษะ เช่น

- การต้านทานแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน (Peer pressure resistance)
- การประเมินความเสี่ยง (Risk assessment)
- การต่อรองแลกเปลี่ยน (Negotiation)
- การยืนหยัด ตั้งมั่น (Assertiveness)
- การแก้ไขปัญหาความคับข้องใจ (Conflict resolution)
- การสร้างเครือข่ายการสนับสนุนทางสังคม (Establishing social support network)
- การจัดการกับความเครียด (Stress management)
- ภาวะผู้นำ (Leadership)
- การจัดการและเผชิญต่อความทุกข์ยาก (Coping with adversity)

วิธีการสอนที่เหมาะสมสำหรับการสอนทักษะชีวิต

วิธีการสอนทักษะชีวิตที่เหมาะสม เป็นการสอนที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการสอนหรือเรียกว่า Active Learning และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experimental Learning) Active Learning แตกต่างจาก Passive Learning คือ Passive Learning ผู้เรียนจะเป็นผู้รับข้อมูลแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่ Active Learning ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีอาศัยวิธีการหลายๆวิธีการ เช่น ความคิด (Brainstorming) การระดมการอภิปราย (group discussion) ส่วน Experimental Learning ขึ้นอยู่กับวิธีการสำคัญ 2 วิธี ตัวแบบ (Modeling) และบทบาทสมมติ (Role play) ซึ่งการเรียนรู้ทั้ง 2 วิธี จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจต่อการที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์จริง

ดังนั้นการนำการสอนทักษะชีวิตมาใช้ จึงคำนึงจุดประสงค์ในการพัฒนาทักษะชีวิตดังกล่าวเป็นหลักวิธีการสอนทักษะชีวิตที่ทางศูนย์ Mplus นำมาใช้ในการสอนพนักงานขายบริการในครั้งนี้ จึงเป็นการระดมสมอง การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์โอกาสเสี่ยง

วิธีการระดมสมอง

การระดมสมอง เป็นวิธีการรวบรวมความคิดเห็นจากสมาชิกของกลุ่มภายในระยะเวลาอันสั้น การระดมสมองเป็นวิธีการประชุมอย่างหนึ่งที่มีประสิทธิภาพมากในการเลือกปัญหา สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการตัดสินใจแก้ไขหรือหาข้อยุติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลเป็นเครื่องตัดสินใจ

การแสดงบทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติ คือ การแสดงออก โดยวิถีธรรมชาติซึ่งมิได้มีการซ้อมการเตรียมมาก่อนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างบุคคล ซึ่งมีผู้แสดงสองคนหรือมากกว่าแสดงบทบาทในช่วงระยะเวลาสั้นๆ และมีความมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มได้พิจารณาวิเคราะห์ บทบาทนั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าการแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ เป็นการเสนอเรื่องราวของกลุ่มที่จะแสดงบทบาทสมมติหรือแสดงให้ผู้เรียนได้เข้าใจ มองเห็นภาพจนพฤติกรรมของตน สภาพปัญหา สังคมมนุษย์สัมพันธ์ บทบาทแนวคิด ความขัดแย้งระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า ช่วยให้เกิดความเข้าใจตัวเองและผู้อื่น

การอภิปรายกลุ่ม

การอภิปรายกลุ่ม คือการสนทนาระหว่างบุคคล 3-4 คน หรือมากกว่าเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่ได้เตรียมหรือคัดเลือกไว้ และเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งพร้อมด้วยคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ การอภิปรายกลุ่มเป็นวิธีการที่จะนำมาใช้อย่างมากในการให้สุขศึกษาแก่พนักงานขายบริการ และสามารถช่วยให้สมาชิกได้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน อิทธิพลของกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การตัดสินใจด้วยการยอมรับ สัมครใจ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ถาวร ในการอภิปรายกลุ่มพบว่า มีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมกลุ่ม คือมีกลไกการเรียนรู้ (Cognitive Mechanisms) เกิดขึ้น 3 อย่าง (อรุณญาณี เชื้อไทย, 2541) คือ

1. Conflict Resolution เป็นกระบวนการทางจิตที่เกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มในขณะที่ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา

2. Resource sharing ในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน จะเกิดมีคลังแห่งข้อมูลความรู้และทักษะด้านต่างๆ จากประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนรวมกันในการกระทำกิจกรรม

3. Peer tutoring ในกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกลุ่มที่เน้นการร่วมมือช่วยเหลือและเรียนรู้ไปพร้อมกันทั้งกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ด้วย

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต (Life Skills) มีองค์ประกอบทั้งด้านที่เป็นพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เพื่อให้เกิดความรู้ เจตคติ และทักษะ นำไปสู่การปฏิบัติ ในอันที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เพศ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัว สุขภาพ อิทธิพลสื่อ สิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ

องค์การอนามัยโลก (WHO) (1994) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ จัดเป็น 5 กลุ่ม และสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน ดังนี้

- ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์
- ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ด้านทักษะพิสัย 3 กลุ่ม
 - การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสาร
 - การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา
 - การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด

ประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยน โดยจัดความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์เป็นองค์ประกอบร่วม ของทุกองค์ประกอบอื่นๆ ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น เป็นด้านจิตพิสัยโดยเพิ่มเจตคติอีก 1 กลุ่ม คือ ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนที่เหลืออีก 3 กลุ่ม เป็นด้านทักษะพิสัย ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมไทย ที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและสับสน ในด้านเจตคติและค่านิยม เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอน

โดยสรุปทักษะชีวิตหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่พยายามจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับความต้องการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการนำทักษะชีวิตไปใช้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จากการศึกษาของ อร์ญูญาณี เชื้อไทย (2541) ได้ศึกษาการใช้ทักษะชีวิตในการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมป้องกันการติดยาบ้าของนักเรียนมัธยมตอนต้น อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่าหลังจากได้รับการสอนทักษะชีวิตแล้วคะแนนเฉลี่ยในด้านความรู้เรื่องยาบ้า ทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทักษะการปฏิเสธต่อรอง มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการสอน ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ ยูพิน ชัยราชา (2541) ได้ศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมการสอนความรู้ ความตระหนักและทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันโรคเอดส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีทักษะชีวิตในการป้องกันโรคเอดส์หลังการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการใช้ชุด กิจกรรม จะเห็นได้ว่าการสอนทักษะชีวิต เป็นหลักสูตรหนึ่งที่จะทำให้ผู้รับการสอนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

3. การประเมินโครงการ โดยอิง CIPP MODEL

การประเมินผล (Evaluation) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง และมีนักประเมินผล หลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าประเมินผลไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน

สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (2544) ได้กล่าวใน รวบรวมความทางการประเมิน ไว้ว่า การประเมินในทัศนะของสตีฟเฟลปิม เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

The American Public Health Association (อ้างใน นิรัตน์ อิมามิ, 2540 หน้า 792) ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการของการพิจารณาค่าหรือปริมาณของความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน
2. การกำหนดมาตรฐานหรือวิธีการในการใช้วัดความสำเร็จของโครงการ
3. การกำหนดระดับของความสำเร็จเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมิน
4. การเสนอแนะกิจกรรมสำหรับการดำเนินงานของโครงการในอนาคต

ดังนั้นการประเมินโครงการจึงเป็นกระบวนการวัดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ

โครงการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เป็นการนำระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมมาประยุกต์ใช้ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ สำหรับการกำหนดทางเลือกในการตัดสินใจคุณค่าของผลผลิต กระบวนการ และจุดหมายของโครงการ

การดำเนินงานโครงการต่างๆจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด การประเมินผลจึงมีความสำคัญ เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือบริหารโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

ไวน์ อังใน ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2539) กล่าวว่า การประยุกต์วิชาการวิจัย ประเมินผลที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น ย่อมจะหมายถึง การใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวินิจฉัย สั่งการในกรณีดังต่อไปนี้

1. เพื่อดำเนินงานต่อหรือเลิกดำเนินงานตาม โครงการ
2. เพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติในโครงการ
3. เพื่อเพิ่มหรือลดมาตรการและเทคนิคบางประเภทในโครงการ
4. เพื่อสร้างโครงการในลักษณะคล้ายคลึงในท้องที่อื่นๆ
5. เพื่อแบ่งสรรทรัพยากรระหว่างโครงการที่แตกต่างแก่งแย่งแข่งขันกัน
6. เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างกรอบทฤษฎีซึ่งเป็นรากฐานของโครงการ

นอกจากนี้ยังมีนักประเมิน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินไว้อีกหลายประการ ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก พอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงาน มีความชัดเจน เหมาะสม เป็นไปได้
2. ทำให้ทราบว่า การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่
3. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน
4. ช่วยกระตุ้นให้มีการเร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงาน
5. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เป็นการลดความสูญเปล่า
6. ช่วยให้ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารในด้านการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจ

สั่งการได้ถูกต้อง

7. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมในครั้งต่อไป
8. เพื่อเป็นประจักษ์พยาน และเป็นเครื่องมือช่วยในการหาการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงการ
9. มีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการ ประเมินผลโครงการมิใช่เป็นการควบคุม บังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อให้การปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ
10. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและความรู้พื้นฐานในกระบวนการพัฒนาสังคมใน ด้าน

วิทยาการทางสังคมวิทยา จิตวิทยา และอื่นๆ ตลอดจนด้านสาธารณสุข

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP MODEL โดย สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2544)

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือหลักสูตร การสอนที่นำไปสอนเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมได้ทันทั่วทั้ง

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP MODEL จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้

ก. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์

การประเมินสถานะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการ ประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นใน ด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานซึ่งจะเป็น ประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆที่สำคัญมากมาย จัดเป็น การวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การ บรรยายและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความ สำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการ เปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวินิจฉัยและการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีการประเมินสถานะแวดล้อม มี 2 วิธี คือ

1. ความสอดคล้องที่อาจเกิดขึ้น (Contingency Model) เป็นการประเมินสถานะ แวดล้อมเพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนาส่งเสริม โครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายใต้ขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การสำรวจ งานวิจัย และวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้ม ของการพัฒนาเศรษฐกิจ สติติประชากร ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถที่จะ คาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต ซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการ ประเมินสถานะแวดล้อมแบบความสอดคล้องที่อาจเกิดขึ้น (Contingency Model) คือคำถาม ประเภท ถ้า.....แล้ว เช่น ถ้าต้องการให้กำลังแรงงาน (Manpower) สอดคล้องกับความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีแล้ว ควรจะจัดระบบการศึกษาอย่างไรจึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้

2. ความสอดคล้องที่ปรากฏ (Congruence) เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบ ระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เรา ทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการประเมินสถานะแวดล้อม จะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในทางปฏิบัติสถาบันการศึกษาควรจะได้มีการประเมินสถานะ แวดล้อมเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความสอดคล้องที่อาจเกิดขึ้น (Contingency Model) และความสอดคล้องที่ปรากฏ (Congruence) การกำหนดเป้าหมายและคุณค่าของระบบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อดูว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ต้องใช้วิธีแบบความสอดคล้องที่ปรากฏ แต่ในสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความต้องการของบุคคลและสถานที่จะเป็นตัวหลักของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงควรใช้วิธีประเมินแบบความสอดคล้องที่อาจเกิดขึ้น โดยใช้คำถามแบบ ถ้า.....แล้ว เพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายและนโยบายเดิมนี้อาจได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ดังนั้นในการประเมินสถานะแวดล้อมโดยทั่วไป ควรจะใช้การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะความสอดคล้องที่ปรากฏจะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ความสอดคล้องที่อาจเกิดขึ้นเป็นไปเพื่อการปรับปรุง

ข. ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้น จะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น

หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของทุนและกำไร ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านสาธารณสุข ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆและวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่างๆเหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการ

ประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธี เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคำถามที่ใช้จะมีตั้งแต่ระดับกว้างๆและคำถามเฉพาะ

ค. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้น

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2544) กล่าวว่าส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการหรือผู้สอนหลักสูตร

4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

นักประเมินกระบวนการต้องใช้วิธีการทั้งที่มีแบบแผนและไม่มีแบบแผน เช่นการวิเคราะห์ปฏิบัติการ การบันทึกอย่างอิสระภายหลังสิ้นสุดการดำเนินการแต่ละวัน การสัมภาษณ์ การจัดลำดับ นอกจากตัวแปรที่สำคัญตามทฤษฎีแล้ว ผู้ประเมินกระบวนการยังอาจจะค้นหาเหตุ หรือกรณีอื่นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมแต่เป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการ

โดยสรุป ภายใต้งานการประเมินกระบวนการ สารนิเทศจะถูกวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอเท่าที่ผู้ดำเนินโครงการต้องการสารนิเทศนั้น อาจจะบ่อยทุกวันหรือทุกครั้งที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ให้สารนิเทศที่ต้องการแก่ผู้ตัดสินใจในการคาดคะเนล่วงหน้า และการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้นแต่ยังต้องบันทึกสารนิเทศของกระบวนการสำหรับแปลความหมายของความสำเร็จของกิจกรรมด้วย

ง. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจ และดูแลความสำเร็จของโครงการ

การประเมินผลผลิตมีจุดมุ่งหมาย เพื่อวัดและแปลความหมายความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นอย่างยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิตจะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือการดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือกว่าในการวัดสัมพันธกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยเกณฑ์สมบูรณ์ หรือเกณฑ์สัมพัทธ์ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

ทั้งการประเมินสถานะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีระบบ โดยที่การประเมินสถานะแวดล้อมจะพิจารณากระบวนการโดยรวม และการประเมินผลผลิตพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้นการประเมินสถานะแวดล้อมจึงแสดงสิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง สิ่งทีแสดงอย่างเจาะจงนั้นจะเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จขั้นสุดท้ายของผลผลิต

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่าย สำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนโครงการและการประเมินผลผลิตจะเกิดในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินสถานะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็จะแสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัยคือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุไปแล้ว หรือกำลังจะบรรลุแต่การประเมินกระบวนการประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่าการนำระเบียบปฏิบัติไปทำจริงนั้นตรงหรือไม่กับแผนที่วางไว้ และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงใจได้ว่าวัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ สารนิเทศทั้งสองชนิดร่วมกัน จะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพังในการตัดสินใจว่าระเบียบปฏิบัติสมควรดำเนินต่อไป

โดยมีการแก้ไขหรือว่าจะต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่มหน้าที่ในการควบคุมโครงการเข้ามาด้วยการประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนวยความสะดวกและช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการอยู่

การประเมินผลผลิตรายงานว่าวัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่ มีรากฐานมาจากการประเมินกระบวนการ คือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นที่จะต้องรู้วาระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะให้สารสนเทศสำหรับทำความเข้าใจในข้อนี้ และถ้าปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved